

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ในการ
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย: การศึกษาเชิงคุณภาพ

Factors Influencing the Successful Adoption of Modern Management Accounting Systems
in Small and Medium-Sized Enterprises in Thailand: A Qualitative Study

นภาพร ชันธนาภา*, สราวุธ เฉษฐาคำ, อภิญญา จันทรตาแสง, อิงณภัทร์ จงวิริยะเจริญชัย

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ 19/1 ถนนเพชรเกษม (ติดซอยเพชรเกษม 106) แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 10160

*ติดต่อ: E-mail : arphapornj@sau.ac.th, เบอร์โทรศัพท์: 0614156549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศไทย (2) ศึกษาปัจจัยภายนอกองค์กรที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ และ (3) เสนอแนวทางในการส่งเสริมการประยุกต์ใช้ระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่ใน SMEs ไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 32 คน ประกอบด้วยผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการ SMEs นักบัญชีบริหาร ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายที่เกี่ยวข้อง คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงและแบบลูกโซ่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ใน SMEs ไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) ปัจจัยภายในองค์กร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความสามารถของบุคลากรด้านบัญชี และความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ (2) ปัจจัยภายนอกองค์กร ประกอบด้วย แรงกดดันเชิงสถาบัน ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาด ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จของการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพัง แต่เกิดจากการบูรณาการระหว่างศักยภาพภายในองค์กรและแรงผลักดันจากสภาพแวดล้อมภายนอก นอกจากนี้ยังพบว่า ระบบบัญชีต้นทุนฐานกิจกรรมและระบบงบประมาณแบบยืดหยุ่นเป็นเครื่องมือที่ได้รับความสนใจจากผู้ประกอบการ SMEs เนื่องจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผน การควบคุมต้นทุน และการตัดสินใจทางธุรกิจ

คำสำคัญ: ระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่; วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม; บัญชีบริหาร; การวิจัยเชิงคุณภาพ; การวิเคราะห์เชิงประเด็น

บทนำ

ในยุคที่สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีความผันผวนและซับซ้อนมากขึ้น วิชาบริหารขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งเป็นกระดูกสันหลังของเศรษฐกิจไทยต้องเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการต้นทุนการควบคุมงบประมาณ และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ ระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่อันได้แก่ระบบบัญชีต้นทุนฐานกิจกรรม (Activity-Based Costing: ABC) ระบบงบประมาณฐานศูนย์ (Zero-Based Budgeting: ZBB) และระบบการวัดผลการปฏิบัติงานแบบสมดุล (Balanced Scorecard: BSC) ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีนัยสำคัญ บริษัทของไทยพบว่า SMEs ส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาระบบบัญชีดั้งเดิมมากกว่า การใช้ข้อมูลบัญชีเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่ส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านระบบบัญชี SMEs ในประเทศไทยมีจำนวน กว่า 3.2 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 99.5 ของผู้ประกอบการทั้งหมด และสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในส่วนของ SMEs คิดเป็นร้อยละ 35.2 ของ GDP รวมทั้งประเทศแม้ตัวเลขเหล่านี้สะท้อนถึงความสำคัญทางเศรษฐกิจของ SMEs แต่ความสามารถในการแข่งขันของ SMEs ไทยในระยะยาวขึ้นอยู่กับความสามารถในการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา ซึ่งระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่สามารถจัดหาข้อมูลดังกล่าวได้

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ในบริษัทของ SMEs ไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจกลไกและบริบทเฉพาะที่ซับซ้อนซึ่งไม่สามารถสะท้อนได้อย่างครบถ้วนจากการวิจัยเชิงปริมาณ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ใน SMEs ไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยภายนอกองค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ใน SMEs ไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการประยุกต์ใช้ระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่ใน SMEs ไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

qualitative **research** + Interpretive Research Approach

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 32 คน ประกอบด้วย

ผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (คน)
ผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการ SMEs ภาคการผลิต	9
ผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการ SMEs ภาคบริการ	8
ผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการ SMEs ภาคการค้า	6
ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและนักบัญชีบริหาร	6
ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและการกำกับดูแลด้านบัญชี	3
รวม	32

การอภิปรายผล

ปัจจัยภายในองค์กร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ในองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาระบบบัญชีบริหาร

ปัจจัยภายนอกองค์กร ผลการวิจัยพบว่า แรงกดดันเชิงสถาบันเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ SMEs ต้องพัฒนาระบบบัญชีบริหารให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชี กฎหมาย และข้อกำหนดจากหน่วยงานกำกับดูแล

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จในการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ใน SMEs ไทยเกิดจากการทำงานร่วมกันของปัจจัยภายในองค์กรและปัจจัยภายนอกองค์กร ผลการศึกษาช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่ในบริบทของ SMEs ไทย และสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร นักบัญชี และหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านบัญชีบริหารของ SMEs ให้มีประสิทธิภาพและสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผู้บริหารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่ SMEsควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านบัญชีและการเงินอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐและองค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้องควรจัดทำโครงการส่งเสริมความรู้ด้านระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่สำหรับ SMEs สถาบันการเงินและหน่วยงานสนับสนุนผู้ประกอบการควรส่งเสริมการใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อการบริหารจัดการธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

ปัจจัยภายในองค์กร/ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนตรงกันว่า ปัจจัยภายในองค์กรเป็นองค์ประกอบสำคัญที่กำหนดความสำเร็จของการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางและตัดสินใจในการลงทุนด้านระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านความสามารถของบุคลากรด้านบัญชี ความรู้และทักษะของบุคลากรมีผลต่อความสำเร็จของการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจทางธุรกิจและด้านความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพช่วยสนับสนุนการจัดเก็บ ประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชีได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

ปัจจัยภายนอกองค์กร/ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในองค์กรแล้ว ปัจจัยภายนอกองค์กรมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ SMEs พัฒนาระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่ โดยประกอบด้วยแรงกดดันจากกฎระเบียบ ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการแข่งขันทางธุรกิจ ในด้านแรงกดดันเชิงสถาบัน ระบุว่า กฎระเบียบ มาตรฐานทางบัญชี และข้อกำหนดของหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้องค์กรต้องปรับปรุงระบบบัญชีให้มีความทันสมัยมากขึ้น ด้านความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งธนาคารลูกค้า และนักลงทุนเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบบัญชีบริหารของ SMEs อย่างชัดเจน และด้านแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาด มีการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงขึ้น ทำให้องค์กรต้องการข้อมูลต้นทุนและข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่แม่นยำมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวัยเชิงปริมาณเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในองค์กรและปัจจัยภายนอกองค์กร ขยายขอบเขตการศึกษาไปยัง SMEs ในอุตสาหกรรมเฉพาะ ศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบบัญชีบริหารในองค์กร SMEs ดำเนินการวิจัยเชิงกรณีศึกษา (Case Study) ในองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการนำระบบบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้ เพื่อให้ได้องค์ความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่ดีและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ขององค์กรอื่นได้

เอกสารอ้างอิง